

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
З японської філології
на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ХІРАГАНІ В ЕПОХИ ХЕЯН ТА ЕДО

Студентки групи Пяп04-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та літератури
(переклад включно),
перша – японська

Іваніної Ванесси Вікторівни

Науковий керівник:
Щербань Наталія Ігорівна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 РОЗДІЛ 1	
ЗНАЧЕННЯ І ВПЛИВ ХІРАҒАНИ НА РОЗВИТОК ЯПОНСЬКОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ	
1.1. Історія японської писемності.....	5
1.2. Розвиток хіраґани в епохи Хейян та Едо.....	13
1.3. Використання хіраґани в епоху Хейян та Едо.....	15
Висновки до розділу 1	17
 РОЗДІЛ 2	
ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ХІРАҒАНИ ВІД ЕПОХИ ЕДО Ї ДО СУЧАСНОЇ ЇЇ ФОРМИ. ОСОБЛИВОСТІ ХІРАҒАНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ФУРІҒАНИ ТА ОКУРІҒАНИ	
2.1. Порівняльна характеристика хіраґани в епоху Едо та в наші часи.....	19
2.2. Хіраґана як складова фуріґани та окуріґани	22
Висновок до розділу 2	28
ВИСНОВКИ	30
要約.....	33
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 34

ВСТУП

Кожна мова світу має свої особливості і історію, яка дає змогу зрозуміти більше про історичний розвиток цієї країни, і в тому числі як формувалась писемність, культура, мистецтво.

Мова це код нації, яка містить в собі культурні особливості народу. Однією з форм передачі мови та мовлення на письмі є писемність. Якщо, наприклад, в українській мові ми відображаємо мовлення на письмі за допомогою кириличної абетки, в англійській мові використовують латинську абетку, то в японській мові все набагато складніше. Японська мова передається на письмі за допомогою ієрогліфічного письма (ієрогліфів), а також абеток хірагани та катакани.

Щоб цілком зрозуміти літературу, культуру, звичаї японців, недостатньо знати лиш їх традиції, вірування, багато про що можна дізнатися ознайомившись з історією творення їхньої писемності.

Актуальність теми курсової роботи полягає у особливостях формування японської писемності, у специфіці її розвитку паралельно з розвитком суспільства. Простеживши еволюцію писемності ми можемо побачити етапи змін у культурі, у мисленні, у звичаях різних народів. Аналізуючи історію Японії, ми бачимо, що з самого початку у японців не було власного письма, вони використовували китайське. Причиною цього є тісні контакти Японії з Китаєм. Велике враження справляє їх здатність створити власну писемність, яка майже повністю (кардинально) відрізняється від китайської.

В даній роботі ми зосередимось на тенденціях формування та використання японської абетки «хірагани» в епоху Хейан та в епоху Едо.

Об'єктом дослідження є писемність японської мови.

Предметом дослідження є японська абетка «хірагана».

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей виникнення та використання японської абетки «хірагани» в епоху Хейан та в епоху Едо.

Мета роботи визначає виконання наступних **завдань**:

1. Проаналізувати історію виникнення японської писемності
2. Виявити особливості вживання японської абетки «хірагани»
3. З'ясувати, що передувало появі японської абетки «хірагани»
4. Визначити, що являє собою «хірагана»
5. Виявити наскільки відрізняється варіант абетки «хірагана» в епоху Едо з тим варіантом, який використовується в наш час.
6. Визначити, що представляє собою хірагана як складова окурігани та фурігани.

Матеріалом дослідження є тексти, які містять хірагану, які були створені у період Хейан та Едо.

Методи дослідження:

- метод порівняльного аналізу з метою виявлення відмінностей хірагани в різні епохи.
- метод вивчення літератури з метою аналізу інформації про створення японської мови та хірагани

Наукова новизна курсової роботи полягає в тому що вперше було порівняно та аналізовано особливості вживання хірагани в такі періоди як Едо та Хейан.

Практичне завдання полягає в тому, щоб зробити порівняльну характеристику силабічної абетки хірагана у різні часи, прогледіти її розвиток і виявлення можливих змін у функцій хірагани в історичній перспективі.

Робота складається зі вступу, двох розділів, кожен розділ містить висновки, висновку до всієї роботи, анотацію й список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗНАЧЕННЯ І ВПЛИВ ХІРАГАНІ НА РОЗВИТОК ЯПОНСЬКОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

1.1. Історія японської писемності

Японська мова в давні часи зазнала значного впливу буддизму, що у 5-6 століттях приніс китайську писемність в країну.

У другій половині V століття японські слова вперше були написані китайськими ієрогліфами під час періоду Кофун. Однак, найраніші японські тексти були написані на веньянь, яку можна прочитати японською мовою за допомогою канбун. Японці не мали свого власного письма до того як запозичили китайські ієрогліфи. (Star B., 11 Aug, 2020)

Перші значні пам'ятки з'явилися лише у VII столітті, а «Коджікі», перша велика пам'ятка, з'явилася у 712 році. З того часу освоєння китайської писемності в Японії було в основному завершено. Разом з ієрогліфами в японську мову були введені їх читання, які пройшли фонетичні зміни. Також було створено та використано багато китайської лексики за походженням, який називається *かんご* (канго). (Star B., 11 Aug, 2020)

В 9 столітті була започаткована система запису канбун, вабун і своя складова азбука, і це стало величезним кроком на шляху до власної ідентичності. А ще пізніше з'явилось бунго.

Камбун- одна з писемних мов середньовічної Японії, заснована на класичній літературній китайській мові, ієрогліфічні тексти які були написані на камбуні, мали спеціальні значки каерітен, які вказують на зміну ієрогліфів відповідно до японського синтаксису.

Вабун – японські тексти, повністю або частково написані хіраганою чи катаканою, де використовуються суто японські слова ваго з малою(незначною) кількістю китайської лексики.

Бунго - літературна японська мова, основана на класичній японській мові в період Хейан. До реставрації в епоху Мейджі, використовувався у всіх сферах писемності. (Акініна Н. Л. та ін., 2016 с. 57-58)

Ранньомодерний період у Японії розпочався з 18 століття і продовжився до Другої світової війни в 1945 році. Японська мова у цей цей проміжок часу була майже ідентичною зі сучасною японською мовою. Після війни, сучасна японська мова стала стандартною мовою, що використовується в офіційному спілкуванні. (Star B., 11 Aug, 2020)

У цей період, у японській мові були створені системи письма на основі символів, такі як хірагана та катакана, які використовували традиційні китайські ієрогліфи, відомі як "ань" або канджі. Канджі були використовувані для вираження ідей як на японській, так і на китайській мові. (Star B., 11 Aug, 2020)

Канджі – це китайські ієрогліфи, які використовуються в японській писемності, частіше для запису основ дієслів та прикметників та інше. Перші китайські писемні роботи потрапили до Японії завдяки буддиським ченцям з корейського королівства Пекче близько 5 століття.

Дивлячись на те як ієрогліф потрапив в середовище японської мови, він буде використовуватись для написання різних слів або морфем (один знак має один або кілька значень). Якщо ієрогліф доволі розповсюджений, то він має десять, або більше різних читань. Читання ієрогліфа часто залежить від його місця у реченні, контексту, сполучення з іншими знаками та інше. Також воно поділяється на онйомі (це японська інтерпретація китайської вимови) та кунйомі

(японський смисловий переклад ієрогліфа.) *(Давньояпонська мова та китайська письменність)*, (Star B., 11 Aug, 2020)

Найраніші свідчення про письмо японською мовою датуються п'ятим століттям, але лише в середині сьомого століття письмо японською мовою набуло широкого значення. Протягом усього періоду давньояпонської мови японська мова записувалася виключно канджі, які використовувалися логографічно або фонографічно. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 12)

Письмо - це відображення мови: елементи письма репрезентують елементи мови. Залежно від природи мовних елементів, які представляють елементи письма, в принципі існує два типи письма. Перший, письмо, яке представляє ті елементи мови, які мають значення: слова або морфеми. Це логографічне письмо. Другий - письмо, яке представляє ті елементи мови, які розрізняють елементи що несуть значення: фонемі або фонологічні одиниці більшого чи меншого ступеня. Це фонографічне письмо. Нижче ці два типи письма проілюстровані прикладами з сучасної японської мови. (1a) показує логографічне письмо, де знаки 時 позначає слово зі звуковою формою /toki/ і значенням "час"; 時 не позначає насамперед значення або звукову форму, а позначає слово, мовний знак, який включає в себе і те, і інше. (1b) ілюструє фонографічне написання, де と позначає склад /to/; таким чином, と можна використовувати для написання будь-якого вживання /to/ незалежно від слова, частиною якого є звукова форма /to/. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 12)

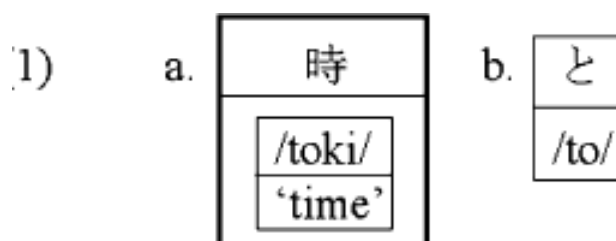

Рис.1.1

Існуючі орфографічні системи та практики рідко, якщо взагалі коли-небудь, обмежуються одним із цих типів письма. Наприклад, китайська мова, яка є основним прикладом логографічного письма, має сильний фонографічний елемент, як стверджує ДеФрансіс (DeFrancis, 1984), який є більш помітним, ніж логографічний елемент. І навпаки, більшість систем письма мають логографічний елемент. Це включає в себе написання алфавіту, який використовується в англійській мові; наприклад, *red* і *read* (минулий час дієслова "to read") пишуться по-різному, хоча вони є омофонічними. Також пробіли між словами, написання деяких слів з великої літери та розділові знаки вносять елемент логографії в написання алфавіту. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 12)

Достеменно невідомо яким чином і коли японці почали використовувати китайське письмо. Очевидно, що цей розвиток слід розглядати не тільки суто з японської перспективи, а в ширшому контексті адаптації китайської писемності для написання місцевих мов у симітській культурній сфері, яка відбулася на Корейському півострові раніше, ніж у Японії. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 12)

Принцип логографічної адаптації китайської ієрогліфіки полягає в тому, що ви представляєте слово ієрогліфом, який позначає китайське слово, семантично або референційно подібне до слова, яке ви хочете написати. У певному сенсі, ви перекладаєте слово, яке ви хочете написати, на китайську мову і використовуєте ієрогліф, який позначає відповідник китайського слова, що вийшло в результаті. Спрощено кажучи, ви берете значення, пов'язане з ієрогліфом, безвідносно до його звукового значення. Наприклад, 犬, який у сучасній китайській мові означає слово *quān* "собака", міг би бути, і сьогодні використовується для написання японського слова *inu* "собака"; або може використовуватися для написання англійського слова *dog*. В екстремальному типі логографічного письма японської

мови, відомого як хентай канбун "девіантний китайський текст", фрагменти тексту, довші за окремі слова, представлені рядками канджі в порядку, відмінному від порядку слів у японській мові, що робить тексти більш схожими на китайські, ніж на японські, але насправді вони є складними репрезентаціями японської мови. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 13-14)

Фонографічне письмо уможливорює точний і однозначний запис лінгвістичних форм, чого не можна сказати про логографічне письмо. Принцип фонографічного використання канджі полягає в тому, що звукова послідовність звуків - зазвичай склад - представляється ієрогліфом, який інакше використовується логографічно для написання слова, звукова форма якого подібна до складу який ви хочете написати. Спрощено кажучи, ви берете звукове значення канджі незважаючи на його значення. Наприклад, 弥, що означає слово мі "повний, наповнений, більше" в китайській мові, може використовуватися для написання складу /mi/ незалежно від того, в якому слові він зустрічається від слова, в якому він зустрічається. Або ж вона може бути запозичена для написання звукової послідовності звуків /mi:/ в англійській мові, або /mi/ в японській. Таким чином, наприклад, в обох китайській та японській мовах запозичене слово, що означає "(католицька) меса", запозичене наприкінці шістнадцятого століття з португальської missa, пишеться 弥撒, що означає китайська міса, японська міса. (Bjarke Frellesvig, 2010 с. 14)

В цьому і полягає особливість писемності японської мови, адже вона поєднує в собі відразу два типи письма: логографічне та фонографічне.

Ієрогліфи, що використовуються для фонографічного запису японської мови, отримали назву "манйогана" після їх широкого використання у поетичній антології "Манйоші". Манйогана, також

відома як сякуджі. У цій стародавній системі письма для представлення японської мови використовувалися китайські ієрогліфи або канджі. Дата найдавнішого використання цього типу кани невідома, але він використовувався принаймні з середини сьомого століття. Найдавнішим зразком манйогани, знайденим на даний момент, є написи на залізному мечі Інаріяма. У 1968 році меч було розкопано в Інаріяма Кофун. У 1978 році рентгенівський аналіз виявив інкрустований золотом напис, що складається щонайменше із 115 китайських ієрогліфів. Текст був написаний китайською мовою, включав фонетично написані японські особисті імена. (Nabeel, A. J., 2017)

Іноді термін “манйогана” помилково використовують для позначення всієї орфографії Манйоші, але це невірно з двох причин: По-перше, “манйогана” стосується виключно фонографічного написання, а не логографічно написаних частин манйоші. По-друге, манйогана використовується і в інших текстах, окрім Манйоші, і використання манйогани продовжувалося ще довго в середньояпонський період, навіть після появи спрощеного письма кана.

Прийнято розрізняти два основних типи манйогани, залежно від походження їхнього звучання: (а) онгана, які використовувалися як фонограми на основі їхнього (японсько-)китайського прочитання; і (б) кунгана, які використовувалися на основі їхнього кун-читання. Нижче це проілюстровано на прикладі 木, який використовувався і як онгана, і як кунгана. Логічно, цим ієрогліфом писали слова, що означають “дерево” тощо. Він використовувався як кунгана для складів /ko/ та /kwi/, оскільки слово “дерево” в старояпонській мові мало варіанти ko~kwi. Як онгана використовувався для складу /mo/, оскільки фонетичний прояв китайського слова, що означає “дерево”, був

подібним до фонетичного прояву складу /mo/ в старояпонській мові.
(Bjarke Frellesvig, 2010 с.14-16)

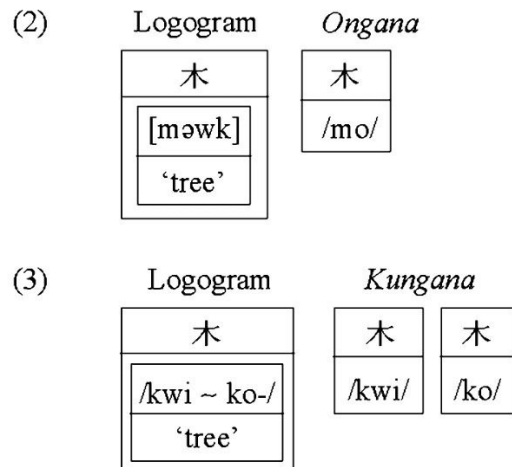

рис.1.2

Нижче наведено ще кілька прикладів манйогани:

(4)	<i>Kanji</i>	<i>Ongana</i>	Early Middle Chinese	<i>Kungana</i>	OJ word
	比	/pi/	*pj ^h /bj ^h ; pj ⁱ ; bji		
	肥	/pwi/	*buj		
	咩	/mye/	*mjəʔ		
	壳	/mye/	*mai ^h ; mɛ:j ^h		
	米	/me/	*mɛjʔ		
	古	/kwo/	*kɔʔ		
	許	/ko/	*xiʃʔ		
	子	/si/	*tsiʔ/tsiʔ	/kwo/	<i>kwo</i> 'child'
	木	/mo/	*məwk	/ko, kwi/	<i>ko- ~ kwi</i> 'tree'
	八	/pa/	*pəit/pɛ:t	/ya/	<i>ya</i> 'eight'
	田	/de/	*dɛn	/ta/	<i>ta</i> 'paddyfield'

Рис.1.3

Хірагана – одна із двох систем писемної японської мови, вона походить від манйогани, де японські слова були записані схожими до звучання китайськими ієрогліфами. Сама хірагана це японська фонетична система букв. Вона є складовою японської писемності на рівні з катаканною, канджі і в деяких випадках на рівні ромаджі

(латинське письмо). Слово «хірагана» буквально означає звичайна або проста кана.

Вона зазвичай використовується для запису:

- Окурігани (це суфікси кани, які слідуєть за корінними канджі в японських письмових словах. Вони служать двом цілям — відмінювати прикметники та дієслова, а також примусити певний канджі мати певне значення та читатися певним чином.

- Граматичні та службові слова, наприклад частки.

- Фурігани

(Наукові студії – XXI, 2016)

Слова, які мають загальні переклади канджі, також іноді можуть бути написані хіраганою, відповідно до уподобань різних авторів.

Навколо хірагани є різні теорії винайдення, одна з них це легенда, яка пише про те, що винайшов хірагану священник Кукай (774-835), але більшість вчених спираються на те, що вона не була винайдена жодною особою чи групою. Сама манйонгана є складною та громіздкою для написання і цілком зрозуміло, що її хотіли спростити чи скоротити. (Bjarke Frellesvig, 2010 с 157-158)

1.2. Розвиток хірагани в епохи Хейн та Едо

Епоха Хейн (794-1185) вважається золотим століттям японської середньовічної культури, літератури, тощо. Це пов'язано з тим що саме в цю епоху найбільше почала розвиватись Японія. Це проявило себе в розвитку японської писемності, становленні національних літературних жанрів: повісті, роману, ліричного пятистишья. Поетичне сприйняття світу позначилося на всіх видах творчості. (Japanese Explorer, March 7, 2022)

В епоху Хейн, розпочався широкий розвиток хірагани, на той час вона складалась близько з 2000 ієрогліфів..

Розвиток хірагани напряду зв'язаний з розвитком літератури та культури в Японії. Перші згадки про застосування хірагани були у 9 столітті, але вони були використанні тільки для маленького кола людей. Проте широкого використання в повсякденному житті хірагана набула в 10-11 столітті, через спрощення хірагани, тому тоді було створено нові символи, які були більш зрозумілі та прості для людей, котрі не були дворянами. (Japanese Explorer, March 7, 2022)

Оскільки канджі були недоступні для жінок, придворні дами та фрейліни взяли на себе завдання створити японську письмову мову, яку вони могли б назвати своєю. Хірагана, офіційно відома як онна-де (жіноча рука), була формою скоропису канджі. Ця письмо дозволяло придворним жінкам представити свої погляди на життя та романтику в епоху Хейн. (Japanese Explorer, March 7, 2022)

Насправді, ці японські придворні жінки були авторами кількох основних класичних японських літературних романів, а саме «Повість про Генджі» (Japanese Explorer, March 7, 2022)

Довгий час багато хто, переважно представники чоловічої еліти, не любили цей вид японського письма. Хірагана вважалася не тільки

жіночою, але й дитячою та невитонченою, особливо в порівнянні з канджі. Він почав набувати привабливості лише тоді, коли автори-чоловіки почали писати літературу, використовуючи це письмо. (Japanese Explorer, March 7, 2022)

Епоху Едо (1603-1867) також називають період Токугави, перед цим більше століття Японія потерпала від феодалної роздробленості та політичних інтриг. Токугава зміг створити гарні умови як для чоловіків так і жінок всіх верств населення. (Osaka University Knowledge Archive : OUKA, 2018)

В ці часи почало розвиватись друкарство з використанням хірагани, тому така література як 戯作 (gesaku) і збірки «зразкових листів» 往来物 (ōraimonō) були написані реченнями, які змішували канджі та хірагану. Було немало книжок, які були написані в такому стилі, серед них 経典余師, яка привернула увагу доволі рано, через те, що це була перша книга, яка використовувала речення, що змішували канджі та хірагану. (Osaka University Knowledge Archive : OUKA, 2018)

Такі книги спочатку випускали для студентів, щоб була змога читати китайську класику японською мовою. Також звичайні канджі та хірагана, можливо, використовувалися в академічних книгах, коли видавці припускали, що читачі не були вченими. (Osaka University Knowledge Archive : OUKA, 2018)

1.3. Використання хірагани в епоху Хейян та Едо

В епоху Хейян багато шляхетних та придворних жінок почали використовувати хірагану для написання своїх поем та творів, вони передавали всю жіночість та витонченість таким чином, тому в цю епоху все частіше хірагану почали використовувати також простий люд.

Практично від кожної людини В період Едо можна було почути хірагану в період Едо, тому що вона набула широкого розповсюдження та її почали використовувати практично для всього, адже вивчення та розуміння хірагани набагато простіше, ніж канджі. Тому хірагану можна було побачити як і у більшості творах, так і почути серед шляхетних японців.

Простежити використання хірагани в епоху Хейян можна в політичній, літературній та соціальній сферах.

Цей вид письма почали часто застосовувати для запису якихось побутових речей, тому більшість текстів, які були написані хіраганою відбивають тогочасну японську розмовну мову.

В епоху Едо хірагана була використана в таких галузях як:

- Література (було написано багато творів та і загалом багато літератури –хіраганою)
- Комерція (хіраганою намагались вести рахунки, робити рекламу та писати багато оголошень)
- Освіта (хірагану почали вивчати в школах, це було письмо та читання)
- Діловодство (хірагана використовувалась для написання документів на звітів різних посадовців)

Хірагана була використана навіть для написання різних газет, журналів, тощо. І важливо підкреслити, що її широке використання

всіма верствами населення почалось через те, що вона була більш проста і доступна порівняно з канджі.

Оскільки в епоху Хеян вважалося, що знання китайської ієрогліфіки та виклад своїх думок з використанням канджі мають бути тільки у чоловіків, то хіраганою в основному користувались жінки та селяни, які не мали змоги вивчати канджі. Тому хірагана була в активному вжитку серед шляхетних жінок, котрі, зокрема, створили значну частину творів хеянської літератури.

Що стосується періоду Едо, то хірагана використовувалась не тільки жінками, а й чоловіками незалежно від їх соціального статусу та становища. Через те, що кількість грамотних людей збільшилось, то і хірагана набула більшої популярності.

В період Хеян тільки почали з'являться твори хіраганою, відомо про такі твори як «竹取物語» (Оповідь про Такеторі), повість Муросакі Шікібу «源氏物語» (повість про Генджі), «かげろにつき» (Записки осінньої доби)

Щодо доби Едо, там було в рази більше літератури яка була написана хіраганою: повість « Вічна скарбниця Японії» (1688), « По стежинах півночі» проза Баші, « Повісті про тлінний мир» Іхара Сайкаку та інша багата література.

Висновки до розділу 1

Японці впродовж періоду формування власного письма, створили багато його підвидів перед тим як прийти до того, щоб встановити власну загальну єдину систему письма, яку б використовували усі. Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновки, що історія японської писемності мала довгий шлях через неодноразовий вплив зовнішніх країн, тому щоб набути такого вигляду як зараз, потрібно було багато століть. Вчені досі мають багато припущень та аналізують походження мови. Оскільки в стародавні часи через дипломатичні та релігійні відносини з Китаєм Японія почала використовувати китайську писемність. Але доступ до вивчення китайських ієрогліфів мало обмежене коло людей. Тому постало питання у тих хто не міг вивчати, як спростити писемну мову, і мати можливість, наприклад жінкам, писати власну літературу, яка нічим не гірше за чоловічу. Тому в кінці приблизно 9 століття були створені катакана і хірагана, які пішли від манйонгани.

Хірагана мала великий вплив на писемність японської мови. Порівнюючи який був її розвиток у період Хейан, то в ту епоху тільки почали потроху її використовувати у різних побутових ситуаціях та літературі. А вже в епоху Едо, використання такої абетки як хірагана стало звичною справою, її вже можна було почути практично від кожного японця, бо її вивчити набагато простіше ніж ієрогліфи. Тому варто додати що у результаті створення хірагани, стало набагато легше позначати різні службові слова, граматичні показники, тощо. Хірагана також дала поштовх для написання різної японської літератури, яка є і існує до наших часів. Також важливо звернути увагу на те, що стало легко відокремлювати та підкреслювати різні важливі моменти у творах, романах, тощо. І безумовно завдяки створенню хірагани, японці змогли створити власну писемність і послабити вплив Китаю, який існував впродовж багатьох століть. Насамперед, хірагана створила

можливість для листування, написання літератури, тощо, жінкам, котрі в ті часи не мали змоги вивчати ієрогліфічне письмо. Тому важливо додати, що саме завдяки появі хіраґани, у жінок була можливість писати шедеври японської літератури.

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ХІРАҒАНИ ВІД ЕПОХИ ЕДО Ї ДО СУЧАСНОЇ ЇЇ ФОРМИ. ОСОБЛИВОСТІ ХІРАҒАНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ФУРІҒАНИ ТА ОКУРІҒАНИ

2.1. Порівняльна характеристика хіраґани в епоху Едо та в наші часи

Вимова звуків у японській мові зазнала змін протягом століть, і це стосується також періоду Едо. Однак експерти вважають, що до кінця цього періоду вимова всіх звуків японської мови була практично незмінною, такою ж, як і сьогодні. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Наприкінці періоду Едо змінилися звуки ぢ та づ. У класичній японській мові вважалося, що звуки ぢ і づ вимовляються як "ді" і "ду", а じ і ず - як "джі" і "джу". Однак до періоду Едо ぢ і じ почали спільно вимовляти "dzi", а づ і ず спільно вимовляли "dzi". Про це свідчить підбір ієрогліфів, що використовуються у фонетичній кані. В одному з віршів Мацуо Башьо пише いず замість いく, яке має бути правильним написанням цього слова. Той факт, що він так пише, свідчить про те, що різницю між цими двома звуками вже не можна було розрізнити. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Якщо хтось переглядав японські ЗМІ або жив у Японії, то, мабуть, звернув увагу на те, що багато японців (особливо хлопчики-підлітки) схильні відмінювати прикметники по-іншому, замінюючи звук "ай" на "іе". Наприклад, janaі (じゃない) стає janee (じゃねー), ikitai (行きたい) стає ikitee (行きてー) і навіть трохи неправильний приклад sugoi (すごい) стає sugее (すげー). (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Хоча в сучасній стандартній японській мові цей перехід переважно обмежується звуком "ай", ця зміна вимови, характерна для японської мови епохи Едо, також присутня в інших формах, таких як "ае", наприклад, *namae* (なまえ) стає *namee* (なめー), і вищезгаданий "оі", наприклад, де *sugoi* (すごい) перетворюється на *sugee* (すげー). Це не стосується лише кінців слів, наприклад, "kaeru" (かえる) стає *keeru* (けーる). (Reiji, A.M., June 8, 2020)

У той час як зараз це в основному використовується серед чоловіків, молодих людей або тих, з ким ви знайомі, в період Едо ним користувався будь-хто, незалежно від віку чи статі. Однак, коли мова зайшла про соціальний клас, виявилось, що ним користуються в основному жителі району Шітамачі Едо. І навпаки, клас воїнів і освічений клас, переважно в районі Яманоте, не використовували цю флексію. Однак, оскільки ці жителі міста Шітамачі становили більшість населення Едо, не буде перебільшенням сказати, що це вказує на них. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Камігата і Канто

Цей стиль мовлення також вказує на ще одну різницю, яка стала помітною до того часу, як виникли великі міста, такі як Едо, – різницю між західною та східною японцями. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Повертаючись до Укійобуро, ми бачимо, що вихідці з регіону Камігата (розмовний термін для нинішнього регіону Кансай) мали інші способи вимови слів, ніж жителі Едо. Дійсно, дискомфорт, показаний у наступному уривку, відображає огиду, яку деякі відчували до цієї зміни. Ті з Камігати вважали, що «справжні» японці походять із Кіото, центру політичної влади в періоди Хейан і Муроматі. Крім вказівки на різницю між «аі» і «еє», ми бачимо багато цікавих аспектів мови,

властивих Едо. Для вуха когось із Камігати певні мовні звороти відразу б прозвучали як з Едо. Це створило б враження «сільського булька» на снобі кіотійця. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Одним із прикладів є тенденція людей з Едо додавати «bei» у кінці речень. Такі вислови, як «іку бей» (行くべい), дражнили жителі Камігати. Іншою лексичною відмінністю є використання «кара». Кара використовується для вказівки на логічний розвиток, однак у той час у Камігаті використовувалося слово «сакай», і ця різниця в словах, ймовірно, збентежила тих, хто приїжджав із Камігати Сакаї все ще використовується на діалекті в Кансай сьогодні. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Останній приклад зміни звуків у японській мові. У той час як у сучасній японській мові ми маємо звук «ка», у давнішій японській мові та сучасному діалекті Камігата ми також знаходимо звук «ква». Наприклад, хоча 家事 і 火事 зараз вимовляються як «каджі» (かじ), у старій японській мові 家事 вимовлялося як «кадзі» (かじ), а 火事 вимовлялося як «квадзі» (くわじ). Ця різниця зникла в Едо під час період Едо. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

Поряд з цим з'являється тип сандхі (連声) – тобто, коли кінець однієї морфеми змішується з початком наступної. Наприклад, у той час як слово 反応 складається з двох морфем – «han» (はん) і «ou» (おう), поточний «правильний» спосіб передачі слова в кана не є «han'ou» (はんおう), але насправді «ханноу» (はんのう). Це сталося просто тому, що було легше зв'язати дві морфеми разом, ніж вимовляти обидві морфеми окремо. (Reiji, A.M., June 8, 2020)

2.2. Хірагана як складова фурігани та окурігани

Окурігана представляє собою суфікси, які додаються до закінчення слова, до японського дієслова або прикметникової фрази, які зазвичай пишуться одним або двома канджі. Ці суфікси приєднуються у формі хірігани, як-от 表す arawaSU ("виражати") та 行 っ okonaU ("виконувати"). Приєднується переважно до слів канджі з кун/японським читанням, окурігана ("відправляюча" або "спрямовуюча" кана) пояснює звучання канджі та його зв'язок з наступною фразою. Один і той самий канджі може бути прочитаний по-різному залежно від його окурігани: 上 читається або як 上る noboRU ("підніматися"), або як 上げる aGERU ("підніматися"). (Taylor, M., Taylor, I. с. 289)

Однак, проблема полягає в тому, що не завжди зрозуміло, яка частина дієслова чи прикметника вважається закінченням для написання хіраганою. Для слова akirakanі ("ясно") окурігана, що слідує за основою канджі "ясно", може складатися з однієї, двох, трьох або чотирьох канджі: -ni, -kani, -rakani, -kirakanі, з яких третя є найпоширенішою. Також та сама основа канджі з окуріганою -rui змінює звучання основи канджі з акі на ака. Щодо використання окурігани, уряд час від часу видає настанови, так само як і для хірагани та катакани. Ці настанови є складними і складаються з чотирьох категорій: основні настанови, винятки, дозволене використання та використання з обережністю. Головне - використовувати мінімально можливу кількість окурігани, яка не призведе до двозначності прочитання. (Taylor, M., Taylor, I. с. 289)

Рис.2.1 демонструє використання окурігани згідно з двома настановами, одна з яких була опублікована у 1959 році, а інша, коротша, - у 1973 році. Для демонстрації в латиниці окурігана показана

великими літерами, а основи канджі - малими. (Taylor, M., Taylor, I. с. 289)

	1959		1973	Meaning
araWASU	表わす	arawaSU	表す	express
okoNAU	行なう	okonaU	行う	perform
kaKARI	掛かり	kakari	掛	person in charge
toraERU	捕える	toRAERU	捕らえる	catch

Рис.2.1

Ієрогліфи, написані дрібним шрифтом, які супроводжують слова, написані іншими ієрогліфами, і несуть в собі додаткову інформацію про слова, наприклад, про їхнє звучання та значення називаються «фурігана». Японський текст може мати вертикальну форму, як на цих зображеннях, або горизонтальну. При горизонтальному написанні фурігана, як правило, ставиться над канджі, а при вертикальному - праворуч від канджі. (Taylor, M., Taylor, I. с. 290)

На Рис.2.4. і Рис.2.5. зображені деякі приклади фурігани.

Кана слугує для передачі звуків канджі. Найважливішим застосуванням фурігани є позначення вимови канджі, які мають незнайомі або незвичні звуки. Фурігана є незамінною для деяких імен людей та місць, чий канджі не входять до офіційного списку канджі, і чий звуки можуть бути незвичними і навіть ідіосинкратичними. Це досить корисно, що в наш час, в багатьох сучасних технічних книгах, як і на візитних картках, імена авторів записують фуріганою. Фурігана також корисна для вивчення звуків нових канджі або для позначення незвичних звуків старих канджі. (Taylor, M., Taylor, I. с. 290)

Загальновідомо, що канджі має два види читання: Он-китайське читання та Кун-японське читання. Фурігана для першого - це катакана, а для другого - хірагана. (Taylor, M., Taylor, I. с. 289)

Фурігана має ще кілька застосувань (Рис.2.5 b-f)

У першому прикладі (a) фурігана дає кунне читання слова, що складається з двох канджі, marubashira ("круглий стовп"). У другому

прикладі одне слово з двох ієрогліфів ("істина") спочатку читається як *hontō* у стандартній японській мові, а потім як *honma* у діалекті.

У (б) іноземне слово, у цьому випадку французьке слово "сентименталізм", анується фуриганою, щоб показати його вимову.

У (с) фуриганою позначено канджі, що означають слова *shachō* ("президент компанії") та *shain* ("працівники компанії"), але їхні звучання, подані фуриганою, є японськими транскрипціями англійських слів *one man* та *gentlemen*, які не звучать, не означають те саме, що й канджі. Ймовірно, пара "одна людина" і "президент компанії" та пара "джентльмени" і "працівники компанії" мають споріднені значення. (Taylor, M., Taylor, I. c. 289)

Автор Кабашіма (Kabashima, 1979 c. 114) робить сумнівне твердження, що читач бачить фуригану і слово канджі одночасно, отримуючи таким чином додаткове значення.

Рис.2.4 Сторінка з підручника з державної мови, що використовується в середній школі. На ній зображено початок "Хейке Моногатарі" ("Історія клану Тайра") 13-го століття; вставка - стара версія, написана скорописом. В обидвох версіях можна помітити фуригану в кількох місцях. (Taylor, M., Taylor, I. c. 290-291)

七 古典(一)

平家物語

祇園精舎

① 祇園精舎の鐘の聲、諸行無常の響きあり。② 娑羅双樹の花の色、盛者必衰のことわりをあらはす。おごれる人も久しからず、ただ春の夜の夢のごとし。たけき者もつひには滅びぬ、ひとへに風の前の塵に同じ。

平家物語古写本〔高野本〕

遠く異朝をとぶらへば、
 ④ 秦の趙高、⑤ 漢の王莽、⑥ 梁の朱异、⑦ 唐の祿山、これらは皆旧主先皇の政にも従はず、楽しみをきはめ、いさめをも思ひいれず、天下の乱れんことを

Рис.2.4

Рис.2.5 Зображення фурігани (a-f) та фуріганджі (g, h).

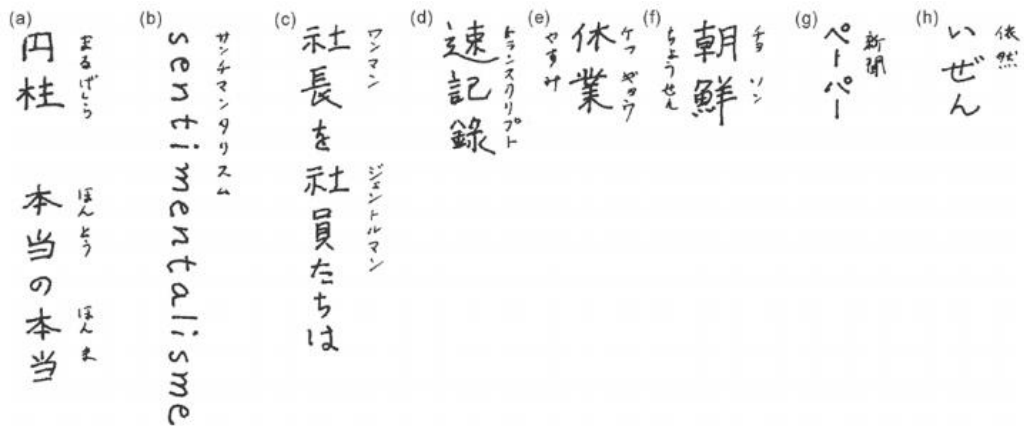

Рис.2.5

У пункті (d) слово з канджі супроводжується фуріганою, що позначає звук, його англійського перекладу. Можливо, поняття "транскрипція" не знайоме ні як слово з канджі, ні як англійське запозичене слово, але обидва слова разом надійно передають потрібне значення. У таких випадках додатковий час, необхідний для розпізнавання слова, може бути обґрунтованим. Але при легковажному або викривленому використанні «фурігани» добре знайоме слово канджі "газета" супроводжується набагато менш знайомим (і недосконалим) англійським перекладом "реераа" як «фурігана».

У (e) фурігані в хірагані зліва від слова канджі подано значення слова yasumi ("відпочинок"), а з правого боку а фурігана в катакані з правого боку - звук кюгефу (kyūgefu). Цей приклад фурігани походить з епохи Мейджі і має старий звук замість сучасного кюґо. Таке подвійне використання фурігани рідко зустрічається в сучасних текстах.

У прикладі (f), який можна знайти в японській книзі на корейську тематику, фурігана зліва від слова канджі передає японське "On" ("Корея") в хірагані, а справа - корейське "chosŏn" в катакані.

У пунктах (g) і (h) значення слів у фонетичній писемності може бути неоднозначним або важким для розпізнавання, доки вони не будуть прокоментовані канджі, тобто фуріганджі. У першому прикладі фуріганді коментує іноземне запозичене слово катаканською піпаа, а в другому - китайсько-японське слово ізен ("як і раніше") хіраганською.

До кінця Другої світової війни фурігана була у широкому вжитку в повсякденному читанні. Після війни її використання було заборонено в рекомендаціях для попереднього офіційного списку канджі, тимчасового канджі, але знову дозволено в рекомендаціях для пізнішого списку, загальноприйнятого канджі. (Taylor, M., Taylor, I. с. 292)

Сер Джордж Сансом (1928 с. 44), британський посол в Японії та науковець, зауважив: "Нелегко підібрати епітет для опису системи

письма, яка настільки складна, що для її пояснення потрібна допомога іншої системи".

Висновок до розділу 2

З розвитком держави та суспільства розвивається і писемність, яка дозволяє народам удосконалювати різні аспекти комунікації, створення сприятливого та більш зрозумілого осередку для вивчення мов.

Дивлячись на Японію їй знадобилось багато століть щоб створити писемність, яку використовують японці в наші часи. Порівнюючи застосування хірагани в різні епохи варто підкреслити, що в один час її використовували тільки прості люди, для яких хірагана була доступним засобом комунікації, а з часом почали застосовувати й інші верстви населення. Шлях розвитку хірагани був довгий та клопіткий, починаючи від створення самої абетки, введенню її у широкий загаль, закінчуючи зміною вимови (хоча деякі вчені та експерти вважають, що звуки практично не змінились), створенню різних слів та використанню у повсякденному житті.

Одним з прикладів є те, що наприкінці періоду Едо були зміни у таких звуках як ぢ та づ. У класичній японській мові вважалося, що звуки ぢ і づ вимовляються як "ді" і "ду", а じ і ず - як "джі" і "джу". Але важливо додати що до епохи Едо ぢ і じ почали спільно вимовляти "dzi", а づ і ず спільно вимовляли "dzi". Про це говорить підбір ієрогліфів, що використовуються у фонетичній кані. В одному з віршів Мацуо Басьо пише いず замість いづ, яке має бути правильним написанням цього слова. Той факт, що він так пише, свідчить про те, що різницю між цими двома звуками вже не можна було розрізнити.

Тому аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновки що розвиток японської писемності в особливості хірагани є важливим

фактором підняття японського суспільства не тільки у Японії, а і на світовій арені.

ВИСНОВКИ

У нашій роботі ми проаналізували виникнення японської мови та особливості використання хірагани у епохи Хейан та Едо.

В ході роботи були виконані такі завдання:

1. Ми проаналізували історію виникнення японської писемності, особливості хірагани, використання її в різні історичні періоди. Ми з'ясували, що в 9 столітті були створені системи письма вабун та складова абетка, а згодом з'явилося бунго.

Вабун – це японські тексти, які були повністю або частково написані хіраганою або катаканою, де застосовуються суто японські слова ваго з незначною кількістю китайської лексики.

Бунго - літературна японська мова, основана на класичній японській мові в період Хейан.

Ми також визначили, що одна з писемних мов, яка була заснована на основі китайської класичної літературної мови називається камбун. Тексти написані камбуні містили спеціальні значки каерітен, що вказували на зміну ієрогліфів відповідно японського синтаксису.

Ми визначили, що у ранньомодерновий період з'явилися системи письма на основі символів, а саме хірагана та катакана, які використовували традиційні китайські ієрогліфи (канджі).

Канджі- це ієрогліфи китайського походження, які в японській мові використовуються частіше за все для запису основ дієслів та прикметників та інших випадках.

2. Ми виявити особливості вживання японської абетки «хірагани». Ми дослідили, що в епоху Хейан тільки почали запроваджувати її у життя і користувались нею жінки у своїх творах та щоденниках, через те, що у багатьох не було змоги вивчати китайське ієрогліфічне письмо. В період Едо відбулися зміни, її почали використовувати для більш

широкого загалу, почали друкувати книги, де є хірагана спільно з канджі, розпочався випуск газет та інше.

3. Ми з'ясували, що появи хірагани передувала манйогана. Манйогана являє собою ранню форму японської писемності, в якій японські слова записувались схожими за звучанням китайськими ієрогліфами. Оскільки манйогана була складною та громіздкою, тому її спростили, таким чином з'явилися абетки хірагана і катакана.

4. Ми виявили наскільки відрізняється варіант абетки «хірагана» в епоху Едо з тим варіантом, який використовується в наш час.

Цілком можна сказати, що хірагана залишилась з того часу майже незмінною. Насамперед, зміни відбулися у її загальній кількості, вона була спрощена і зменшена. Під кінець періоду Едо змін зазнали звуки та づ. У класичній літературі можна було зустріти ці звуки з вимовою як "ді" і "ду", а звуки じ і ず як "джі" і "джу". Практичне підтвердження може побачити в одному з віршів Мацуо Башьо де замість いづ, як має бути правильно, написано いず. Також окрім змін у вимові окремих звуків ми можемо помітити зміну у вимові в інших формах, наприклад, намае (なまえ) стає namee (なめー), і "oi", наприклад, де sugoi (すごい) змінюється на sugee (すげー). Зміни торкнулися не лише кінці слів, а й, наприклад, "kaeru" (かえる) перетворюється на keeru (けーる).

5. Ми ознайомились з абеткою «хірагана», яка походить від манйонгани. Сама хірагана це японська фонетична система букв. Вона являє собою складову абетку японської писемності на рівні з катаканою, канджі і в небагатьох випадках на рівні ромаджі.

6. Ми визначили, що являє собою хірагана як складова окурігани та фурігани. Фуріганою називають ієрогліфи написані дрібним

шрифтом, що супроводжують слова та мають в собі інформацію про їх звучання та значення. Найважливішою функцією фурігани є позначення вимови канджі. Ми з'ясували, що фурігана це фонетичні підказки, написані з використанням хірагани, біля канджі в текстах, що демонструють вимову одного канджі або сукупності поєднання декількох канджі.

Окурігана це суфікси, що додаються до закінчення слова, зокрема, до дієслова або прикметникові фрази, що зазвичай записуються одним або декількома канджі. Ці суфікси додаються у формі хірагани. Наприклад, 変える -kaERU (змінювати), 見る -miRU (дивитися, бачити).

Труднощі окурігани в тому, що не завжди є зрозумілим, яка частина прикметника чи дієслова вважається закінченням для запису хіраганою. Вирішенню цього питання є настанови від уряду ,які час від часу з'являються. Настанови ці є складними і містять чотири категорії, тому треба бути дуже уважними. Головним вважається використання мінімальної кількості окурігани для уникнення двозначності у прочитанні.

要約

この研究のテーマは、平安時代と江戸時代におけるひらがなの使用の特異性である。

私たちの研究の目的は、平安時代と江戸時代におけるひらがなの出現と使用の特徴を明らかにすることであった。

かつて日本は中国と外交関係を結んでおり、特に文字と言語に大きな影響を与えていたため、日本語の文字の歴史がどれほど困難であったかを分析した。

平安時代、ひらがなは主に漢文を学ぶ機会がなかった女性が使っていたことが分かった。そして江戸時代になると、ひらがなの発達が一般的な重要性を増し、男性もひらがなを使い始めた。

フリガナと送り仮名の使い方、どこで、どのように使われているかを調べた。

送り仮名は、単語の末尾に追加される接尾辞である。フリガナは、なじみのない音を反映する漢字の発音を表す。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Bjarke Frellesvig, (2010). *A history of the Japanese language*. New York, NY: Cambridge University Press. (Рис.1.1, Рис.1.2, Рис1,3.)

Jahan, N. A. (2019, November 20). *The origin and development of hiragana and katakana*. Academia.edu. Retrieved from [https://www.academia.edu/40998205/The Origin and Development of Hiragana and Katakana](https://www.academia.edu/40998205/The-Origin-and-Development-of-Hiragana-and-Katakana)

Kabashima, T. (1979). *Nihon no moji (Written graphs of Japan)*. Tokyo: Iwanami. (In Japanese)

Reiji, A.M., (June 8, 2020). *How Japanese writing and Japanese written speech differed in the Edo period - and how pronunciation came closer to what's spoken today*. Retrieved from <https://unseenjapan.com/japanese-writing-edo-period/>

Sansom, [Sir] G. B. (1928). *An Historical Grammar of Japanese*. Oxford: Clarendon Press.

Star, B., (11 Aug, 2020). *History of Japanese language*. Professional Translation Services in Indonesia. Retrieved from <https://translated24.com/history-of-japanese-language/>

Taylor, M., Taylor, I. (2014). *Writing and literacy in Chinese, Korean and Japanese*. John Benjamins Publishing Company. (Рис.2.1, Рис.2.4, Рис2.5)

Акініна Н. Л. та ін., Болдирев Р. В. та ін., (Ред.). (2016). Вип. 7 (Том 9). *Наукові студії – XXI: (культура, освіта – антропоцентричні парадигми і сучасний світ)*. Буча: Міленіум.

Давньояпонська мова та китайська писемність. (3). StudFiles. Відновлено з <https://studfile.net/preview/5114860/page:3/>

Комарницька, Т., & Комісаров, К. (2012). *Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс* (в 2 т. Том 1). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.

Пирогов, Іван (2019, January 12). *Derivatization of the word-forming model "own-alien" in the Japanese language against the background of historical dynamics of the Japanese writing system forms development: Diachronic and Synchronic aspects*. *Studia Linguistica*. Retrieved from https://www.academia.edu/38136337/DERIVATIZATION_OF_THE_WORD_FORMING_MODEL_OWN_ALIEN_IN_THE_JAPANESE_LANGUAGE_AGAINST_THE_BACKGROUND_OF_HISTORICAL_DYNAMICS_OF_THE_JAPANESE_WRITING_SYSTEM_FORMS_DEVELOPMENT_DIACHRONIC_AND_SYNCRONIC_ASPECTS